

Влоѓимјеж Пјанка

ПРОБЛЕМИ НА КЛАСИФИКАЦИЈАТА НА ГЕОГРАФСКИТЕ ИМИЊА ОД ОХРИДСКО-ПРЕСПАНСКИОТ БАЗЕН¹⁾

Охридско-преспанскиот базен е територија на која се наоѓаат 230 села, од кои 177 во Југославија, 31 во Албанија и 28 во Грција. Базенот го опфаќа сливот на Охридското и двете Преспански езера, а неговите граници се природно оцртани со планинските венци што ги обиколуваат котлините на овие езера, вклучувајќи ја тука и Дебарца. Само северната граница на Охридскиот базен е вештачка. Имено еден дел од сливот на Црни Дрим треба да се приклучи кон базенот, иако оваа река токму истечува од него. Границата ја поведов по вододелието меѓу Црни Дрим и првата негова притока од средни димензии, т.е. р. Радика. Така во Охридско-преспанскиот базен (понатаму: ОПБ) спаѓаат: Преспа (заедно со грчкиот и албанскиот дел), Охридско (со Дебарца), Струшко и јужниот дел од Дебарско (јужно од Радика), како и областите Гора и Мокра во Албанија. На овој терен вршев теренски испитувања во 1961—64 год. и собрав над 7700 географски имиња за ок. 10000 теренски објекти. Од нив 93,5% се словенски, македонски образувања. Во оваа статија ќе се задржам само на нив.

За групирање на географски имиња се применуваат различни класификации, но сите нив можеме да ги поделиме на класификации според значењето на топонимите и класификации според нивната граматичка структура. Обично топонимите прво се групираат според објектите во следниве групи: имиња на населени места, планински имиња, водни имиња и теренски имиња. За топонимите на ОПБ вакво групирање е во многу случаи неизводливо. Имаме тука имиња на ред селишта (или иселени села) кои би требало да се разгледуваат со теренските имиња, но нивната структура и значење ги сврзуваат со имињата на населените места. Често едно географско име служи за означување на различни соседни објекти, на пр. дел од планина со река и ливада. Во некои случаи од-

---

¹⁾ Оваа статија ги третира најважните проблеми околу класифицирањето на географските имиња засегнати во докторската дисертација „Топономастика на Охридско-преспанскиот базен во Македонија“ одбранета на Варшавскиот универзитет на 15. XI. 1966 год. Дисертацијата му е предложена за печатење на Институтот за македонски јазик „Крсте П. Мисирков“ во Скопје.

делни ридови немаат име, а име носи земјиштето што е под ридот, бидејќи во психологијата на именувањето во овој крај се забележува тежност кон именување пред сè на објекти кои се корисни во стопански поглед. Дури развојот на туризмот доведува во разни планински области во одделни земји до именување на сите поважни објекти карактеристични за пејзажот, а пред сè ридовите и врвовите. Сето тоа му дава предимство на компактното разгледување на топономастичкиот систем без делење на групи според именуваните објекти.

I

Класификациите по значење се разликуваат во поединости кај различни топономасти од словенските земји. Најуспела од семантичките класификации на имињата на населени места е класификацијата дадена од полскиот топомаст проф. В. Ташицки²). Таа сепак тешко може да се примени за класифицирање на разновиден топомастички материјал, вклучувајќи ја тука хидронимијата, оронимијата и микротопонимијата. Најподробна класификација на микротопонимите дава чешкиот научник В. Шмилауер³). Неговата класификација пак содржи хетерогени елементи: семантички и структурално-граматички. Значи, не е зачувана кај него единствена *principio divisionis*. Прашање е дали воопшто класификација според целосното значење на географските имиња (особено кога станува збор за *composita* и имиња со препозиција) е возможна.

Затоа како семантичка класификација на топонимите од ОПБ применлив поделба по значење на лексемите содржани во топонимијата. Зачетоци на ваква класификација, макар што со многу недоследности, среќаваме кај Селишчев⁴). Во семантичката класификација по лексемите сложените имиња, се разбира, се класифицирани двапати. Предност на ваква класификација не е само во тоа што таа може да се спроведе релативно доследно, туку и во тоа дека таа заедно со индекси на лексемите е погодно и прегледно спремен материјал не само за натамошни топономастички иследувања, ами и за општојазични студии од областа на дијалектологијата и историјата на јазикот.

Материјалот од ОПБ поради своето богатство овозможува поделбата да биде многу подробна и да се дојде до многу ситни групи. Нема овде место да се дадат сите најситни групи и подгрупи кои можеме да разликуваме во оваа класификација. Ке го дадам овде само најосновното скеле на таа класификација.

Сите лексеми содржани во топонимијата се делат на две основни групи: апелативни лексеми и лексеми на *nomina propria* (етноними, антропоними и топоними). Апелативните лексеми семантички можат да се поделат според зборовните видови, како што се прави тоа во мор-

²) Taszycki W.: Słowiańskie nazwy miejscowe; Rozprawy i studia polonistyczne (Onomastyka), Wrocław — Kraków 1958, с. 228—258.

³) Šmilauer V.: Úvod do toponomastiky, Praha 1963, с. 86.

⁴) Селищев А. М.: Славянское население в Албании, София 1933.

фологијата. Најчести се, се разбира, именските лексеми кои понатаму се делат на лични и нелични. Преовладувачките нелични именски лексеми ги делиме на топономастички, т.е. такви кои означуваат основно или постојано својство на пејзажот и нетопономастички кои означуваат некое пригодно својство на пејзажот или служат како основа за метафорични наменувања. Топономастичките лексеми можат да означуваат првобитно, природно својство на пејзажот или пак некое својство или поим сврзан со дејствувањето на човекот (цивилизацијата). Овие групи лексеми поджежат на натамошна лексичко-семантичка поделба.

Шемата за лексичко-семантичката класификација на топонимите изгледа како следува:

I. Топоними со апелативни лексеми:

A. со именски лексеми:

a. со нелични именски лексеми:

α. со топономастички лексеми:

1. природа:

11. физиографија:

111. орографија: рид: *Ридо, Охрид*; венец: *Венецон*; врв: *Вршјак*;

112. хидрографија: извор: *Изворчено*; дол: *Долче-Дол*; јаз: *Во*

Јазон;

113. минералологија и педологија: бигор: *Бигришија*, мрамор: *Мраморец*;

12. растително-животински свет:

121. флора: бука: *Букојк*; евла: *Евла, Елешкине*;

122. фауна: *туѓ: *Турје, Турја Нива*; врана: *Вранишије*;

123. шума: корија: *Сџара Корија*; јазвина: *Јазмиње*;

2. цивилизација:

21. стопанство:

211 сточарство: ливада: *Ливачиња*; коза: *Козјарник*;

212. земјоделство: нива: *Нивици, Нивишија*; амбар: *Кај Амбарине*;

213. манифактури: воденица: *Водејнчишија*; валевица: *Горна*

Валејца;

22. комуникации: пат: *Пџичено*, друм: *На Друмон*; мост: *Тесни*

Мос;

23. култура:

231. културни објекти: двор: *Царев Двор*; манастир: *Манасџироец*;

232. социјални односи: вакаф: *Вакошка Бука*; чивлик: *Слајински*

Чифлик;

β. со нетопономастички лексеми: трапеза: *Тријејца*;

б. со лични именски лексеми: златар: *Злашари*; поп: *Пойовница*;

Б. со придаваски лексеми: голем: *На Големи*; бел: *Белица, Бела Вога*;

В. со глаголски лексеми: коле: *Коликрава, Колиждребе*; зее: *Зејгазец*;

Г. со други лексеми: оздоле: *Оздолени*; три: *Три Дујки*;

II. Топоними со лексеми на *nomina propria*:

A. со етноними: Арапин: *Арајов Рид*; Егуптин: *На Еѓујци*;

Б. со антропоними:

а. словенски: Мирослав: *Мирослајца*; Радомир: *Радомироо*;

б. христијански: Дамјан: *Дамјанец*; Јанко: *Јанкоец*, *Јанкој Нивје*;

в. муслимански: Мурат: *Мурајшица*; Абдула: *Абдулојне*, *Абдулица*;

В. со топоними: Париз: *Кај Парис*, *Парис*; Кореја: *Кореја*.

Овде с' ограничив само на мал број примери: За да се види богатството на лексичкиот материјал во топонимијата, групата орографија ќе ја дадам порасчленета со сите лексеми, но со само неколку топоними.

111. орографија.

1111. Угорници: гора: *Рамна Гора*, *Горска Круша*; горица: *Голема Горица*, *Под Горица*; планина: *Планинајта*, *Павлеа Планина*; венец: *Венецон*; 'рбет: *Ђрбейон*, 'рт: *Ђршо*, *Нарай Ливајта*, срт: *Бабин Срш*, гребен: *Голема Гребен*, врв: *Вријак*, *Орли Врф*, вис: *Висојне*, *Висишије*, тепе: *Тејне-Красија*, пуцул: *Џуцулине*, куцул: *Куцулица*, кукул: *Кукулец*, уши: *Ушишијана*, кувка: *Осјра Куфка*, чука: *Чукана*, *Долна Чука*, чукар: *Чукарчејо*, рид: *Ридој*, *Охрид*, ричка: *Голо Ричка*, брдо: *Брце*, *Забрдо*, баир: *Жельков Баир*, *хѣтъ: *Олмец*, тумба: *Сјредна Тумба*, ребор: *Реборје*, *žal-: *Жалешка*, чун: *Бел Чун*, *žера: *Џејшишије*, гомила: *Гамида*, брег: *Сини Брегој*, страна: *Сјрајне*, стрмина и стрмол: *Сјрминајта*, *Сјрмолон*, падина: *Злабока Падина*, осој и осојница: *Осоон*, *Осојнишије*, присој и присојница: *Присојче*, *Алексо Присојца*, челопек: *Челоек*, вртешка и сл.: *Вршечка*, *Вршукла*, стена: *Сшење*, скала: *Скалана Долна*, карпа: *Каршине*, спица: *Сшлје*, плоча: *Плочка*, краста: *Красишчка*, крш: *Крш*, голина: *Голињата*, грамада: *Грмаѓе*, лом: *Ломје*, куп: *На Куј* groot: *Грбши*, мел: *Мелишија*, пустина: *Пусшинишије*, камен: *Белион Кам'н*, гура: *Гуриќо Долишије*, прслика: *Прсличе*.

1112. Удолници: седло: *Марко Седло*, самар: *Самарник*, преслап: *Пойоа Преслој*, превој и превал: *Превој*, *Превалец*, дервен: *Дервен*, кафа: *Кафа*, *sotěsъка: *Сашеска*, клисура: *Клисура*, котлина: *Койлинец*, *dьbгъ: *Дебарца*, отиш: *Ошшиани*, раздол: *Раздолојне*, бојаз: *Бојазон*, занога: *Заношка*, трап: *Трајшишија*, дупка: *Дујчишишејо*, јама: *Јамје*, рупа: *Рушшишија*, гропа: *Миленкоа Гроја*, пештера: *Пешишкеркине*, пешт: *Црна Пеш*, кутел и кутлина: *Горни Кушшшишија*, *Кушшлинки*, шупчина: *Шушшина*, чашка: *Во Чашкине*, 'рблак: *Голям Ђрблак*, пропаст: *Пројасна*, бездна: *Бездејца*, урвиште и урварка: *Урвишија*, *На Урварка*.

1113. Рамници: рамница и рамнина: *Рамницине*, *Рамнина*, равен: *Широка Равен*, плошт: *Горна Плошш*, поле: *Полце*, полена: *Полјанка*, мегдан: *Мејдани*, остров: *Ошшровица*.

II

За полна анализа на материјалот не е доволна само една класификација. Топоними се пред сè зборови и како такви подлежат во топонوماстиката и на структурално-граматичка анализа. Од досегашните обиди за формална класификација во словенската топонوماстика нај-

успешна е класификацијата на проф. С. Роспонд⁵⁾. Предноста на таа класификација е во тоа што таа е доследна во својата *principio divisionis* и универзална во гоглед на третирање на имиња на различни објекти, како населени, така и на ненаселени места. Недостиг на Роспондовата класификација се состои во тоа што во неа не се вклучени сите видови географски имиња, но тоа не беше можно тогаш, а не е можно ни сега за сите словенски територии, бидејќи топономастичките испитувања во повеќето словенски земји почнале да напредуваат дури во последнава деценија. Формалното класифицирање на зборовите се одвива на синтактички и морфолошки план, затоа за таков вид класификација го употребувам терминот морфолошко-синтактичка класификација. Правилно е во таква класификација да се издвојат нејасни и двозначни имиња, потоа да се третираат на посебен план разнојазични (во овој случај македонски, турски, албански, арумунски и грчки) и повеќејазични образувања, (хбриди, на пр.: *Орницалџр*). Овде ќе ги разгледаме само јасните и еднозначни македонски имиња.

Станува прашање: кои се македонски, а кои не се македонски топоними. Наравно не се македонски имињата образувани од немакедонски основи со туѓи граматички средства, макар што тие можат во повеќе или помалку македонизирана форма да се употребуваат и сред македонското население, како на пр.: *Пелиштер* (гр.), *Караорман* (тур.), *Кафасан* (алб.). Не се македонски имињата образувани од македонски зборови со туѓи граматички средства, како на пр.: *Вишнаљк*, *Орницалџр*. Македонски се тие топоними кои се словенски зборообразувачки формации, на пр.: *Брежани*, *Ливадишти*, *Биглишти*, иако некои од нив се образувани од зборови од туѓо потекло (ливада, бигла). Топонимите кои претставуваат прост, неизведен збор во таков случај се македонски, доколку соодветниот апелатив се употребува како заемка во македонскиот јазик, или барем во месниот македонски говор (на пр.: ливада: *Ливада*, тумба: *Тумба*), под услов дека локалитетот се наоѓа во македонско село со непрекинат етнички развој. Како македонски треба исто така да ги сметаме топонимите рамни на апелативи кои како заемки се употребувале и меѓу словенското население во минатото (во јазичните споменици), доколку во дадената област немало компактно туѓо население од чиј јазик потекнува зборот. Така на пр. топонимот *Бигла* треба да го сметаме за продукт на словенска топонимизација, бидејќи зборот *бигла* се употребувал и во јужнословенските јазици (спор. во Рјечник ЈАЗУ), макар што по потекло тој доаѓа од грчкиот јазик (византиско: βίγλα од лат. *vigilia* 'стража').

Во минатото доста се претерувало со барање туѓи влијанија таму каде топонимите се објаснуваат со материјалот од локалниот говор или јазик. Туѓи влијанија постојат не само меѓу соседни денес јазици, туку и меѓу различни оддалечени подрачја, да ги споменам само прашањата за европскиот супстрат, „медитеранизмите“, албанско потекло на некои топоними во Карпатите и сл. Меѓутоа кога се работи

⁵⁾ Rospond St.: *Klasyfikacja strukturalno-gramatyczna słowiańskich nazw geograficznych*, Wrocław 1957.

за мали локалитети, особено во микротопонимијата која е најмлад слој во типонимијата и која подлежи на чести измени, во погледот на туѓи влијанија треба да бидеме поопрезни. Така на пр. познато е дека Албанците ја преминале својата источна етничка граница кон крајот на XVIII в. Доколку постоеле некои албански топоними на македонската територија пред тоа време, тие би требало да се датираат од старите миграции на Албанците. Така на пр. М. Павловиќ⁶⁾ тврди дека во македонскиот јазик го нема личното име *Душко* и затоа топонимот *Душкоец* го изведува од алб. *Dušk* „гај, шумица“. Дека тоа име постоело во македонскиот јазик (може да се зборува само за негово српско потекло) сведочат топонимите: *Душкофци*, ‘маало’ и *Душајнца*, ‘рид’ — обата од с. Буринец (Струшка Малесија). Истиот автор речното име *Драгор* (во Битола) го изведува од алб. *dragor* (исто и *dragó* и *drangu*) ‘змеј’, отфрлувајќи ја етимологијата на П. Скок (од лично име Драгор, хип. од Драгорад). Прашање е дали тој збор се употребувал меѓу Македонците или Власите кои живееле крај оваа река, а ако не, дали тогаш тука имало некогаш Албанци. Во ОПБ се јавуваат следниве топоними со лексемата грагор ‘каменливо земјиште’: *Грагор* ‘камења и провалија’ во с. Нерези и ‘нивје во полето’ во с. Коцацки, *Грагорон* ‘рид’ во с. Отешево, *На Грагор* ‘место во планината’ во с. Селце, *Грагоройца* ‘нива во полето’ во с. Свиништа и *Гљагор* (со дисимилација, ‘нива покрај р. Црни Дрим’ во с. Ташморуништа. Во источниот дел од Преспа овој апелатив гласи: драгор: *Драгор* ‘речиште’ во с. Златари. Не е исклучено дека златарскиот и битолскиот *Драгор* се во врска.

Во македонската топонимија се изделува по својата форма ретката група речнички топоними (ги има само пет, на пр.: *Кај водана шишо вириш*, *Кај држај кравише*) од останатите прави имиња (називи). Меѓу последниве поретки се имињата со предлози од имињата без предлози. Кај предлозите употребувани во топонимијата се изделуваат два нивни видови: 1. Предлози — општи ориентири за правец чие присуство во топонимот е факултативно, кога тој во реченица не е додаток за место или доаѓа со некој друг предлог. Тоа се предлозите: *во*, *кај* и *на*. Во споменатите случаи на пр. топонимот *Во Лојзана* ќе се јави како *Лојзана* (Ги поминав *Лојзана*. . . , Имам нива зад *Лојзана*). 2. Предлози за место (*пред*, *зад*, *под* и др.) кои се неразделив дел од топонимот. Поделба на топонимите со предлози е иста со поделбата на имињата без предлози кога се работи за именскиот дел. Во однос на самиот предлог разликуваме предлошки изрази (*Кај Црквана*) и синтактички изрази (*Горниот Пај кај Црквана*). Имињата без предлози ги делам на едноосновни (зборови) и двоосновни (composita). Последниве се делат на два вида: доста ретки сложенки (придавско-именски, како на пр.: *Беловарници* и нешто почести галголско-именски; како на пр.: *Толчилоно*, *Гризикоска*) и многу чести состави, пред сè придавско-именски во кои можеме да разликуваме повеќе формални групи. Имено тие можат да бидат независни (на пр. *Црков-Ливаѓе*) и зависни, зависните пак: припадлежни

⁶⁾ Павловиќ М.: *Miscelanea toponymica Macedonica*; Македонски јазик XVI (1965), с. 74.

(*Виџ Черлики* < *Вис Черники*) или конгруентни. Конгруентните состави во определувачкиот член имаат секогаш именка (или топоним), а во определувачкиот член — придавка, поретко број или заменка. Ваквите состави можат да го имаат простиот ред (*Бела Вога, Два Браќа*) или инверзиран (*Црквана Расијана*).

Едноосновните топоними според тоа дали топонимизацијата е извршена на лексичко-семантички начин без формални средства (ливада: *Ливада*, стење: *Стење*) или со помош на морфолошки средства (Јанко: *Јанкоец*, папрад: *Папрадник*) се делат на две групи: примарни (недеривувани) и секундарни (деривувани) топоними. Што се однесува на деривацијата, таа е скоро исклучиво зборообразувачка. Од флексивна деривација имаме остатоци кои треба да ги третираме како архаизми (ген.: *Загона, Боза, Дрена*; акуз.: *Локон, лок. Сиругаџ/Сируга*). Топонимите деривувани зборообразувачки се делат на префиксални (*Забрдо, Охрид*), префиксално-суфиксални (*Заградец*) и суфиксални кои се многу почести од претходните. Кај суфиксалните формации разликуваме: именски суфикси (прости и сложени, на пр.: *-ица: Бисџирица, -ец: Манасџирец, -ик: Букојк (-овик), -ина: Габриџе* и др.) и придавски суфикси: *-ј: Турје, -ов: Дреново, -ин: Илино* и *-ск: Езеренско*.

Примарните имиња можат да бидат рамни на апелативи или рамни на *nomina propria* (етноними: Хрвати: *Арваји*, Брежани — со првобитно значење 'луѓе кои живеат на некој брег': *Брежани*; антропониими: Сулејман (име): *Сулејман* (врв), Бајрамовци (луѓе): *Бајрамовци* (село); топоними: Париз (град): *Парис* (месност), *Кореја* (држава): *Кореја* (месност)). Топонимите рамни на апелативи се делат на топоними рамни на основни апелативи (*Ливада, Рекана*) и топоними рамни на произведени апелативи: аугментативи (*Ушиџијана*) и деминутиви (*Ливавајца*) од една страна, и *collectiva* (*Ливаѓе*) и *nomina loci* (*Ливаџиџе, Граџиџе, Змијарник*) од друга страна. Во разликувањето на апелативната и топономистичката деривација се правени доста грешки⁷⁾ и тоа основни. Така на пр. името *Манасџирица* ← манастир+ица, но *Ливајца* (< *Ливаџица*) ← ливаџица.

Географските имиња кои завршуваат на *-иџе* спаѓаат во примарните имиња образувани од апелативи или од *nomina propria*, зависно какво значење има тој суфикс. Суфиксот *-иџе* со месно или аугментативно значење образува апелативи, па затоа имињата како *Ливаџиџе, Ушиџијана* се примарни одапелативни имиња. Суфиксот *-иџе* (или *-иџа*) добиен од **itjo-* служи за изведување патронимични имиња од личните имиња, на пр.: Белец: *Белчиџе*, Радоле: *Радолиџе*. Тоа всушност се различни суфикси, а нивното совпаѓање е од фонетска причина. Затоа не можеме сите имиња на *-иџе* да ги третираме на истиот план. Таква несредена класификација дава во статијата „Суфикс *-иџе* у топонимији и микротопонимији Југославије“ Велимир Михајловиќ⁸⁾.

⁷⁾ Franck O.: Studien zur serbokroatischen Ortsnamenkunde, Leipzig 1932.

⁸⁾ Mihajlović V.: Sufiks -ište u toponimiji i mikrotoponimiji Jugoslavije; Прилози проучавању језика, Нови Сад, 1 (1965), с. 117—155.

Враќајќи се кон нашата морфолошко-синтактичка класификација⁹ ќе ја дадам уште нејзината шема:

I. Топоними — имиња:

A. Топоними без предлози:

a. Топоними — зборови (едноосновни):

α. Примарни топоними (недеривувани):

1. Топоними = апелативи:

11. Топоними = именки:

111. Топоними = основни именки: *Букана, Плоча*;

112. Топоними = произведени именки:

1121. Топоними = деминутиви и аугментативи: *Долеи, Езерце; Ушиишћана*;

1122. Топоними = *collectiva* и *nomina loci*: *Сливје, Јамиишћа*;

12. Топоними = придавки: *Горна, Тесношћо, Каменливишће*;

2. Топоними = *nomina propria*:

21. Топоними = етноними:

211. Топоними = првобитни етноними: *Арваши*;

212. Топоними = деривувани етноними: *Езерени, Погорци*;

22. Топоними = антропоними:

221. Топоними = лични имиња: *Пејко, Сулејман*;

222. Топоними = *patronimica*: *Калиманишћа, Појовци*;

23. Топоними = топоними: *Африка, Кореја, Парис*;

β. Секундарни топоними (деривувани):

1. Флексивна деривација: *Дрена, Згона, Локов, Сџругаф (Сџруга)*;

2. Зборообразувачка деривација:

21. Префиксални формации: *Закамен, Охрид*;

22. Суфиксални формации:

221. Именски образувања:

2211. со „топономастички“ суфикси:

-ица и сложени: *Смоквица, Брдојца*;

-ец и сложени: *Езерец, Аљкоец*;

-ик и сложени: *Кошарник, Букоик*;

-ина: *Коришћина, Габриње, Садиње*;

2212. со „нетопономастички“ суфикси: -ка: *Врвка* (: врв), други со формалтот -к-, на пр.: -јак: *Жабјак, Мушјак*, со формантот

-н-: *Медно, Осџрен*, со формантот -л-: *Викалошћо, Пржало*, со формантот -х-/ш-: *Брсџеш, Требиш*;

222. Придавски образувања со суфиксите:

-ј-: *Турје, Прелубје, Збжди* (< *Sъoqd-j-)⁹;

-ов-: *Брегово, Косџоине* (< *Косџовине*);

-ин-: *Чешино, Илино*;

-ск-: *Езеренско, Козјачко, Царедворско*;

23. Префиксално-суфиксални образувања: *Подбучје, Поградец*;

б. Топоними — *composita*:

α. Топоними — сложени:

⁹) Конески Б.: Побоужда < *Pobuzda; Македонски јазик II (1950), с. 218.

1. Придавско-именски сложенки: *Беловарници, Синокашиџица*;
  2. Глаголско-именски сложенки: *Кайшкамен, Толчиколено, Врзи-волица*;
  3. Именско-глаголски сложенки: *Душегубје, Волкобија* (< *Волковија*)
- β. Топоними — состави:
1. Независни состави: *Дайче-Ледина, Чешма-Круши*;
  2. Зависни состави:
    21. Принадлежни групи: *Виф Черлики* (< *Вис Черлики*);
    22. Конгруентни групи:
      221. Прости конгруентни групи:
        2211. со придавка во I член:
          22111. со проста придавка во I член:
            221111. со апелатив во II член: *Големата Пагина, Високи Рий*;
            221112. со топоним во II член: *Голем Пајрадник, Горно Дујени*;
            22112. со деривувана придавка во I член:
              221121. со апелатив во II член:
                - со глаголска придавка: *Писан Камен, Пагнаџа Вейка*;
                - со придавка на *-ов-* образувана од:
                  - нелични именки: *Красџоф Камен*;
                  - лични именки: *Пејџоф Камен, Царев Двор*;
                  - етноними: *Арајов Рий*;
                  - антропоними: *Абдулова Чешма*;
                - со придавка на *-ин-* образувана од:
                  - нелични именки: *Змиин Дол*;
                  - лични именки: *Бабин Дол*;
                  - антропоними: *Кириин Дол*;
                - со придавка на *-ск-* образувана од:
                  - нелични именки: *Шумски Ливаџе*;
                  - лични именки: *Арамиско Клаенче*;
                  - етноними: *Турски Гробиџица*;
                  - антропоними: *Пойоски Нивје*;
                  - топоними: *Шџрбоска Бука* (: с. Штрбово);
              - со други придавки: *Орли Врф, Костеникав Ореф*;
            221122. со топоним во II член: *Миџре Бегоџиџе*;
            2212. со број во I член: *Двеџе Буки, Првион Дел*;
            2213. со заменка во I член: *Самата Бука*;
            2214. со именка во ген. во I член: *Цара Клагенец*;
          222. Инверзирани конгруентни групи (со натамошна поделба како 221.): *Скалана Долна, Сџуџино Долно, Тојолаџа Ненгеркова*;
          23. Римувани топоними: *Огничило Бачило, Дујенче Орефче*;

Б. Топоними со предлози:

      - α. Топоними — предлошки изрази:
        1. Топоними — предлози + зборови:
          11. Топоними — предлози + зборови без топономастичка деривација:

111. Топоними — предлози + апелативи:

1111. Топоними — предлози + именки: *Пог Брего, Заг Вога*;

1112. Топоними — предлози + придавки: *На Мали, Во Скинајџоно*;

112. Топоними — предлози + *nomina propria*:

1121. Топоними — предлози + етноними: *Наг Еѓујци*;

1122. Топоними — предлози + антропоними: *Прег Гоедареџци*;

1123. Топоними — предлози + топоними: *Кај Парис*;

12. Топоними — предлози + зборови со топономастичка деривација (со понатамошна поделба како кај деривуваните топоними):

В Дуйница, Преку Малеш;

2. Топоними — предлози + состави (со понатамошна поделба како кај составите): *Кај Ливајчејџо на Љамба, Кај Сјараша Чеџма*;

β. Топоними — синтактички изрази: *Горниот Пат кај Гробон*;

II. Топоними — реченици: *Кај клајнчејџо шјџо spgsorijџ, Кај гржашј кравијџе, Кајшјџо скокајџ водана, Кај водана шјџо виријџ*.

Од наведените типови најретка фреквенција имаат реченичките топоними и топонимите — синтактички изрази — најмногу формално комплицирани групи имиња. Коефициентот на фреквенцијата на останатите типови топоними изнесува: 1 (предлошки изрази): 1,6 (секундарни имиња) : 2,5 (примарни имиња) : 4,4, (*composita*). Како споменав веќе во почетокот, бројот на десигнатите што им одговараат овие 7790 имиња изнесува ок. 10000. Имиња кои се повторуваат во 5—10 села има 47, додека имиња кои се повторуваат во над 10 села има 27. Меѓу најчестите имиња се јавуваат: *Бранејнца, Горица, Градишје, Гробишја, Извор, Красја, Кујли, Леска, Ливаѓе, Ограда* и т. н.

Меѓу апелативните лексеми најзастапени се следниве: (во заграда го давам бројот на топонимите образувани од дадената лексема): *нива* (283), *ливада* (212), *камен* (198), *рид* (169), *дол* (167), *река* (153), *чеџма*, (106), *лоза* (78), *кладенец* (76), *јоле* (67) *красја* (62), *орев* (61), *лаз* (59) *извор* (58), *кујел* (53), *јагина* (51), *бука* (51), а од придавките: *горни* (153), *долни* (145), *голем* (59) и *мал* (68). Од личните именки најмногу е репрезентирана именката *јој* (38), а од етнонимите: *Влав* (28), *Турчин* (20) и *Еѓујцин* (14). Од личните имиња во топономастиката на ОПБ најголема фреквенција имаат: од словенските имиња оние со првиот член: *Бого-*, *Брајин-*, *Љубо-*, *Мило-*, *Радо-*, *Славо-*, *Сјани-*, *Сјои-*; од христијанските имиња *Анасијас*, *Ајџанас*, *Димитрије*, *Георги*, *Јован*, *Косијадин*, *Крисио*, *Маноил*, *Павле*, *Пејџар* и *Теодор*, а од муслинаските: *Мурај* и *Мусијафа*. Се разбира, сите тие имиња се јавуваат главно како хипонимистика.

Од семантичките групи лексеми најзастапени се топономастичките апелативи (691 во 5828 зборови), додека нетопономастичките апелативи, иако по број се многу (175), се јавуваат само во 301 збор. За личните именки соодветните бројки изнесуваат: 100 и 227. Кај придавките лексеми односот е 86 : 972, кај глаголските основи: 131 : 202, а кај другите: 16 : 45. Меѓу лексемите на *nomina propria* состојбата е следна: етноними: 18 : 94, антропоними: 1007 : 2110, топоними: 210 : 320. Од

топономастичките апелативи најбројни се лексемите од групите орографија (102 : 1417), флора (145 : 882), земјоделство (70 : 772), сточарство (76 : 669), хидрографија (66 : 914) и културни објекти (47 : 414).

Јазичните црти на топонимите од ОПБ се совпаѓаат главно со современата дијалектална диференцијација на овој терен. Сепак има и некои реликти од поранешна состојба. Во областа на фонетиката тоа е присутноста на асинхронични насовки (на пр.: во имињата: *Дџмбо*, *Гломбочани*, *Голомбица*, *В Јомбел*, *Сџранги*, *Лендина*), но тоа се однесува на територијата на која носниот изговор е зачуван и во некои апелативи (Долна Преспа). Во топономастичкиот материјал се јавуваат исто така одамна непродуктивните суфикси: *itjo- (на пр. во имињата: *Белчишиџе*, *Калиманишиџа*, *Сџрезойшиџе*, *Радишиџе*) и -j- во посесивни имиња (на пр.: *Велешџа*, *Велгошиџи*, *Љубраџа*, *Прелубје*). Се јавува исто така извесен број лексички архаизми, на пр. во топонимите: *Вефчани*, *Дебарџа*, *Жалешка*, *Џејшиџе*, *Лешани*, *Наколеџ*, *Вџмбел*, *Оџишани*, *Пресџа*, *Роби*, *Сошани*, *Сџшеска*, *Сџруга* и др.

Влодзимеж Пјанка

ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ НАЗВАНИЯ ОХРИДСКО — ПРЕСПАНСКОГО БАССЕЙНА

Статья посвящена классификации географических названий Охридско-Преспанского бассейна и является резюме одной части докторской диссертации „Топономатсика Охридско-Преспанского бассейна в Македонији“, защищенной на филологическом факультете Варшавского университета 15 ноября 1966 г. Под Охридско-Преспанским бассейном подразумевается бассейн Большого и Малого Преспанского озер, Охридского озера и верхнего течения р. Черный Дрим. На этой территории находится 230 сел (177 в Югославии, 31 в Албании и 28 в Греции). Местные исследования сделаны в 1961—64 г., в течение которых записаны 7790 названий приблизительно 10 тысяч местных объектов.

Для классификации топонимического материала применены параллельно две классификации: семантическая по лексемам, содержащимся в географических названиях, и морфологическо-синтаксическая классификация по грамматической структуре названий. Семантическая классификация, следовательно, не относится к всеобщему значению слова, так как напр. известная классификация названий местностей В. Ташицкого, но она представляет собой перечень лексем, который может послужить не только топономастическим, но и другим языковедческим исследованиям, напр. из области диалектологии или истории македонского языка. Она охватывает только славянские названия. Сложные топонимы классифицированы дважды по обеим лексемам. Первое деление проведено по частям речи, а остальные, более подробные — по значениям лексем. Многочисленные лексемы существительных делятся на личные и безличные, Безличные лексемы охватывают большую группу топоно-

мастических аппелативов и гораздо меньшую группу нетопономастических аппелативов, которые образуют, главным образом, метафорические названия. Топономастические аппелативы делятся на две большие группы, обозначающие природу (с подразделением на физиографию и растительно-животный мир) и цивилизацию (с подразделением на хозяйство, коммуникацию и культуру). Приведенные подгруппы делятся дальше на более мелкие подгруппы. Например, лексемы с физиографическим значением делятся на лексемы со значением орографии, гидрографии, минералогии и педологии. Орографские лексемы, например, в свою очередь, делятся на подгруппы со значением подъема, спуска и равнины. Кроме аппелативных лексем встречаются также лексемы обозначающие собственные имена (этнонимы, антропонимы и топонимы).

Морфологическо-синтаксическая классификация охватывает все названия, с тем что неславянские, гибридные и необъясненные выделены в отдельные группы. Среди славянских топонимов есть несколько топонимов-предложений, которые противопоставляются остальным топонимам — именам. Среди сочетаний имен с предлогами встречаются предложные и синтаксические конструкции с внутренними предлогами. Беспредложные делятся на одноосновные и сложные, у которых встречаются чаще сочетания слов, чем сложные слова. Одноосновные топонимы делятся на примарные (недеривованные) и секундарные (с топономастической деривацией), среди которых преобладают суффиксальные формации с суффиксами существительных (-ица, -еи, -ик, -ина) и прилагательных (-ј-, -ов-, -ин-, -ск-). Примарные топонимы не трактуются одинаково: от топонимов, равных основному существительному, отделены топонимы равные производным аппелативам (деминутивам, аугментативам, колективам и *nomina loci*).

Эта классификация взаимосвязана с классификацией славянских географических имен, сделанной Ст. Роспондом. Разница в методе: в нашей классификации является дихотомическое противопоставление оппозиционных структур. В ней приведено больше типов топонимов, не приведенных в классификации Роспонда. В двух типах топонимов классификация проведена иначе, чем у Роспонда. Этнические названия с суффиксом -јани (*Брежани*), которые по сути не являются топономастическими дериватами, трактуются одинаково с профессиональными названиями типа *Злайари*, т.е. классифицируются как примарные названия. В примарных названиях даны также импортированные топонимы типа *Африка*.